

A limanovai csata, az elfeledett „magyar győzelem”

**A Nagy Háború Kutatásáért Közhasznú Alapítvány és
a Nagy Háború Blog vetítéssel egybekötött előadóestje**

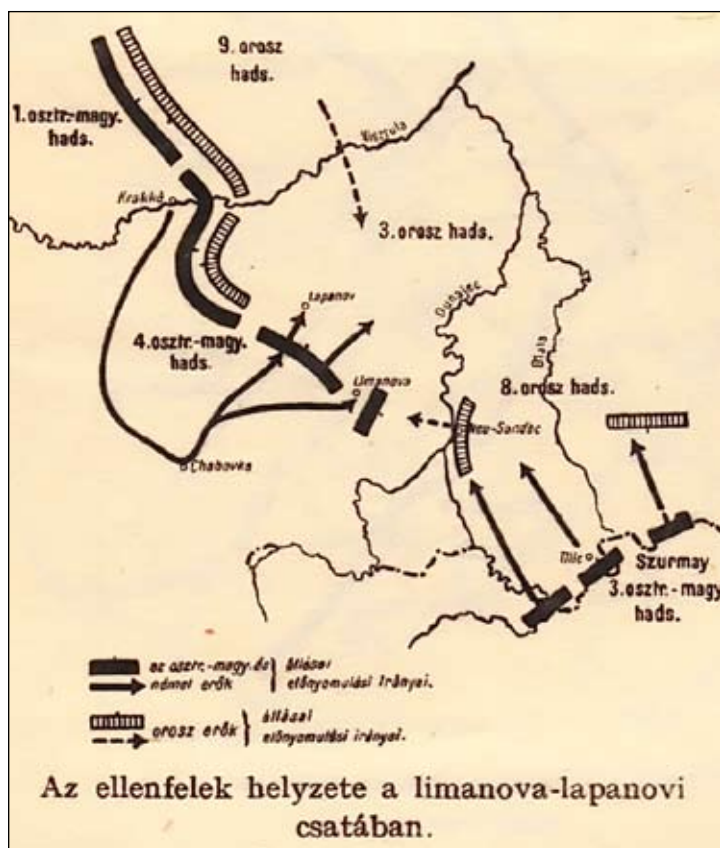
**ELTE Egyetemi Könyvtár Díszterme, 2011. december 8.
A limanovai csata 97. évfordulóján**

**WWW.NAGYHABORU.HU
NAGYHABORU.BLOG.HU**

Pollmann Ferenc: Magyar virtus az orosz gőzhenger ellen. A limanovai csata közel száz év távlatából

Magyar katonák jószerével a világháború valamennyi – a Monarchia frontjain vívott – csatájában, kisebb-nagyobb arányban részt vettek. A hazai hadtörténeti munkák egyet közülük mégis előszeretettel neveznek nyomatékosan magyarnak: az 1914. decemberi *limanovai* csatát. Ennek magyarázatául tudni kell, hogy a háború első négy hónapjának mérlege a Monarchia hadereje számára korántsem volt kedvező. Az egyre jobban kibontakozó orosz túlerő fokozatos visszavonulásra készítette az osztrák–magyar hadseregeket: november végére a front a *Kárpátoknál* állt, miközben a körülzárt *Przemysl vára* egyre reménytelenebb küzdelmet folytatott az ostromlókkal. A súlyos helyzetre tekintettel a Monarchia vezérkari főnöke, Conrad von Hötzendorf egy tehermentesítő támadás tervét dolgozta ki. Elgondolása azon alapult, hogy az arcvonal déli szárnyán egymással szemben álló 2-2 orosz, illetve osztrák–magyar hadsereg között mintegy 100 km-es térköz alakult ki. Conrad ebbe a térközbe beletámadva akarta átkarolni a *Krakkóhoz* közeledő 3. orosz hadsereg balszárnyát.

reg balszárnyát. Az akció sikerének három feltétele volt. 1.) A támadó csoportosítás összevonásáról az ellenfél ne szerezzen tudomást. 2.) A csoportosítás jobb szárnyát az ellenfél ne tudja előbb átkarolni. 3.) A *Kárpátoknál* álló 8. orosz hadsereg ne küldhesen erősítést a megtámadott arcvonalszakaszra. Ha mindhárom feltétel teljesül, úgy a hadművelet szinte bizonyosan a kívánt eredménnyel végződik.

A valóságban azonban – különféle okoknál fogva – egyik sem valósult meg maradéktalanul. A Roth tábornok parancsnoksága alatt harcoló támadó csoportosításnak nem sikerült meglegnie az oroszokat, a csoport jobb szárnyát fedező – főleg lovasalakulatokból (köztük magyar huszárezredekéből) – álló erők nem voltak elég erősek a Neu Sandez felől közeledő orosz 15. hadosztály visszaszorításához, amelynek a térségben való felbukkanása ékesen bizonyította, hogy a Kárpátokat védő 3. osztrák–magyar hadsereg sem volt képes meggátolni az orosz erősítések átdobását. Mindez nem csak azzal a veszéllyel fenyegetett, hogy Conrad eredeti terve kudarcot vall: ha az oroszok előbb karolják át a Roth-csoport jobbszárnyát, úgy az egész 4. osztrák–magyar hadsereg súlyos bajba kerülhet és átmenetileg megnyílik az ellenség útja a birodalom belseje felé. A krízis elhárítására útnak indított erősítések (a 39. honvédhadosztály, valamint a Szurmay-hadtest döntően magyar csapatai) beérkeztéig az időközben Limanováig visszavonulni kényszerült huszáralakulatoknak mindenképpen tartaniuk kellett állásaikat. Hallatlan hősiességgel és kitartással harcolva ez végül is – a közben a harcba bekapcsolódó honvédezzredek segítségével – sikerült, és az oroszok december 11-én megkezdték a visszavonulást. Nem is tehettek mást: a 3. osztrák–magyar hadsereg kibontakozó támadása mindkét orosz hadsereget végveszélybe sodorta volna. A Limanovát védelmező honvédc csapatok és kiváló parancsnokaik (Arz, Hadfy, Molnár és Daubner tábornokok, Muhr ezredes és társaik) helytállása így nyert értelmet és vált az egész csata sikerének legfontosabb zálogává.

Muhr Othmár ezredes,
a cs. és kir. soproni 9. (Nádasy)
huszárezred csata során hősi halált halt
parancsnoka

Ságvári György: Lovasított gyalogság? A huszárok ruházata, fegyverzete és felszerelése Limanova előtt és után

Az Osztrák–Magyar Monarchia haderejében a második legnépesebb fegyvernem a lovasság – mindvégig töretlen társadalmi presztízzsel, mindehhez csökkenő katonai értékkel. A lovasság hadi alkalmazásáról két nézet viaskodott egymással. A „moderneket” szerint a fegyvernem, mint a haderő legmobilizálhatóbb része, elsősorban a közel- és a távolfelderítés eszköze, a lovasság képes jelentős területek birtokba vételére, vagy ha kell, nagyobb erők visszavonulásának fedezésére. A „konzervatívok” ugyanakkor a lovasság hagyományos csatadöntő szerepét hangsúlyozták, és változatlanul a lovasrohamot tartották a legfontosabb lovas erénynek. A vita gyakorlati síkon is megnyilvánult, többek között a lovasság gyalogos kiképzésének, vagy táborigényeinek szükségességéről. Az ilyesfajta dilemmákra a háború első két évének történései adták meg a csattanós választ, ami felülírt minden korábbi érvelést, s ami magával hozta a lovasság harctéri szerepének addig elképzelhetetlen átértékelését, többek között egész küllemének, fegyverzetének, személyi felszerelésének átalakítását.

A háború kezdetén az Osztrák–Magyar Monarchia lovasságát 42 császári és királyi lovasezred (16 huszár, 15 dragonyos, 11 ulánus), 10 magyar királyi honvéd huszárezred és 6 Landwehr ulánusezred alkotta. A fegyvernemhez tartozott a magyar népfelkelés lovassága is. A háborús mozgósítással 10 népfelkelő huszárosztály és 10 népfelkelő huszárpótszázad alakult, amelyekből 1914 decemberében az 1. és a 2. népfelkelő huszárezredet, majd az 1. népfelkelő lovasdandárt szervezték meg.

1914–15 hadműveleteiben ez a lovasság mint fegyvernem, lényegében felmorzsolódott. Ennek folyamatát olyan hősiesség, hol sikeres, hol katasztrófális kimenetelű lovascsaták sora jelzi, mint amilyenre Stojanovnál, Satanovnál, Jaroslavicénél került sor, vagy amilyen az értelmetlen pusztulás jelképévé emelt gorodoki lovasroham, s még inkább huszárjaink legendás limanovai győzelme volt. A Monarchia hadseregének egykor szebb napokat látott fegyverneme lövészárkokba kényszerült, az egykori huszárok, dragonyosok, ulánusok a háború második szakaszára „gyalogosított lovasok” lettek.

Rózsafi János: „Jöttek, láttak, győztek...” Fehérvári huszárok a limanovai csatában

A császári és királyi III. Frigyes Vilmos porosz király nevét viselő 10. székes-fehérvári huszárezred 1914. július 30-án indult el a frontra. A többi fegyvernem tábori egyenruhában, ők a gyönyörű békeuniformisban: viaszos-vászonnal bevont csákó, aranyzsinóros kék atilla, panyókára vetett, aranyzsinóros, prémes, világoskék mente, zsinóros veres nadrág. A császári és királyi 10. lovashadosztály 4. lovasdandárjába tartozó 10-esek létszáma a következő hónapok megszakítás nélküli menetei, súlyos harcai miatt igen lecsökkent. A huszárságnak az az elképzelése, hogy az orosz lovassággal fognak megküzdeni, hamar szertefoszlott. A csekély mértékben elsajátított gyalogos harchoz sem a felszerelésük, sem a ruházatuk nem volt alkalmas. A huszárok élénk színű ruházatban, panyókára vetett mentében és sarkantyús csizmában voltak kénytelen részt venni a gyalogsági harcban.

A 10-es huszárok is részesei voltak 1914 ősze heves, véres, változó kimenetelű harcainak. Mindig a legveszélyeztetettebb helyeken vetették be egyre fogyó létszámú századaikat. 1914. december 8-án ismét lóról szállva foglalták el Limanova község közelében, a Jabloniec dombvonulaton húzódó hevenyészett állásokat. Nehéz küzdelem előtt álltak, mert a megfogyatkozott lovashadosztályuknak kellett megállítania az orosz 15. gyaloghadosztály támadó erejét.

Az 1914. december 11-én hajnali 5 óra 30 perckor kezdődő orosz támadás-sorozat először a fehérvári huszárok állásai ellen indult meg. Puskatűzzel, majd ember-ember elleni küzdelemben, foggal és körömmel harcoltak a védők, véres áldozatot hozva a tízszeres túlerővel támadó oroszok visszaverésében. Tisztek és legénység példásan harcolt, míg a várva várt felmentő erők megérkeztek. Jogosan mondható, hogy az utolsó csepp vérig védelmezték a rájuk bízott állásokat, időt szerezve az osztrák–magyar 3. hadsereg balszárnyának arra, hogy az utolsó pillanatban kikényszerítse az oroszok visszavonulását. Az ezred vesztesége: 4 tiszt és 23 legénységi hősi halott, 52 sebesült és 10 eltűnt. Helytállásukat 1 arany, 23 I. és II. osztályú, valamint 73 bronz vitézségi érem adományozásával ismerte el a hadvezetés.

Szöts Zoltán Oszkár: Egy kultusz kezdetei. A limanovai csata megjelenése a napilapokban

A limanovai csatára a két világháború között magyar győzelemként emlékeztek, emlékét kegyelettel ápolták, kultuszt képezve köré. Joggal vetődik fel a kérdés, hogy (a győzelem tényén túl) mi volt az az alap, amire ezt a kultuszt felépítették? Ez a korszak mintaszerű tömegkommunikációjában keresendő. A kormányzat okosan ismerte fel a sajtó szerepét és lehetőségeit a közvélemény alakításában.

A bevonuló haditudósítókat mind a Sajtóhadiszállás alá osztották be, tevékenységüket központilag koordinálták és cenzúrázták. A napilapok tehát folyamatosan hírt adtak a háború eseményeiről, a Sajtóhadiszállás által ellenőrizve. Hogyan nézett ki mindez a gyakorlatban Limanova esetében? A napilapok 1914 decemberi számaint megvizsgálva levonhatunk néhány következtetést. Az előadás forrásául szolgáló négy lap (Az Est, a Pesti Napló, a Pesti Hírlap és a Népszava) egyaránt folyamatosan tudósított valamennyi hadszíntérről. 1914. december 14-én valamennyi lap hírt adott a limanovai győzelemről hosszabb-rövidebb hírként, majd december 20-a és 31-e között több publicisztika született a témában mindegyik lapban, mindegyiknél jelölve, hogy mindez a Sajtóhadiszállás jóváhagyásával történik.

Az előadásban ezeket a cikkeket tekintjük át, külön kitérve neves írónkra, Molnár Ferencre, aki Az Est tudósítójaként tartózkodott a hadszíntéren. Tollából összesen öt, a limanovai győzelemmel foglalkozó írás származott, melyek 1916-ban „Egy haditudósító emlékei” című könyvében is megjelentek, s nagy szerepet játszottak a későbbiekben Limanova körül kialakuló kultusz megalapozásában.

„Huszárjaim a karabély tusával dolgoznak irgalmatlanul” Részlet Radoychich Lajos huszár százados naplójegyzetéből

[1914.] XII. 11. reggel 5h 30'-kor nagyon élénk lövöldözésre ébredtem. Közvetlen utána a Limanovai műút felől, a Jabloniec gerince felé futótűzszerű gyorsasággal továbbterjedő „urá” üvöltések hangzottak felénk. Nem hittem, hogy komoly a dolog, megint csak a szokásos üvöltés lesz, amit az orosz sokszor praktizált már [...]. A lárma mind erősebb lesz, mind közelebb jön – egyszerre csak tányérsapkások sziluettjeit látom, közvetlenül századam előtt. Fekvő helyzetemből felugrom és rohamra vezénylem századomat. A balszárny – Fernbach zászlós – kivételével, rögtön kézitusába keveredünk, a balszárny tüzel. Kaotikus lárma közepette állok, lövések minden irányban és oldalról. „Tüzet szüntess – saját csapat!” – „orosz hadicsel” – kiabálják összevissza magyarul, németül, oroszul és lengyelül. Huszárjaim a karabély tusával dolgoznak irgalmatlanul. A nagy lármában itt-ott tompa zuhanás hallatszik, azután csend: az orosz gyalogság visszafut árkaiba... Lefekszünk. Figyelek: nem mertem a vaksötétségben a bizonytalanba továbbmenni. Tájékozatlan voltam, hiszen koromsötét éjszaka volt, amikor ide feljöttem. [...] Délelőtt 6h felé végre pirkadt. Balszárnyam felől hallom, hogy Kovácsffy főhadnagy elesett [...] Tőlem északra erős tüzelés hallatszik: a Nádasdy huszárok jönnek fel a dombra! Délelőtt 6h 30' tájban már bent vannak a védőfrontban: a veszendőbe ment állást dicsőségesen visszafoglalták! Körülöttem nagyjában csend, gyenge csatártűz. Ki akarom vonni századomat az arcvonalból, hogy tartalékba vegyem, de csak 14 embert hozok össze a 80 és egynéhányból. Megdöbentem: mi van a többi huszárral? Mind elesetek volna vagy fogságba jutottak? [...] Másnap, első pihenőnapunkon kihallgatáshoz jelentkezett nálam Vinszki János huszárom s karabélyá kicserélését kérte, mert a tusa és a többi faalkatrészek teljesen hiányoztak róla. Azonkívül, nagy elképedésemre, a gyalogsághoz való áthelyezését is kérelmezte, azzal az indokolással, hogy neki a verekedés Limanovánál oly nagyon tetszett s ő azt hiszi, hogy a gyalogságnál ilyenben több része lesz. [...]

(Molnár Dezső: Limanova, magyar győzelem. Budapest, 1932, 361-362., 388. oldal. A naplóíró Radoychich Lajos a császári és királyi 10-es székesfehérvári huszárezred 4. századának a parancsnokaként harcolt Limanovánál.)

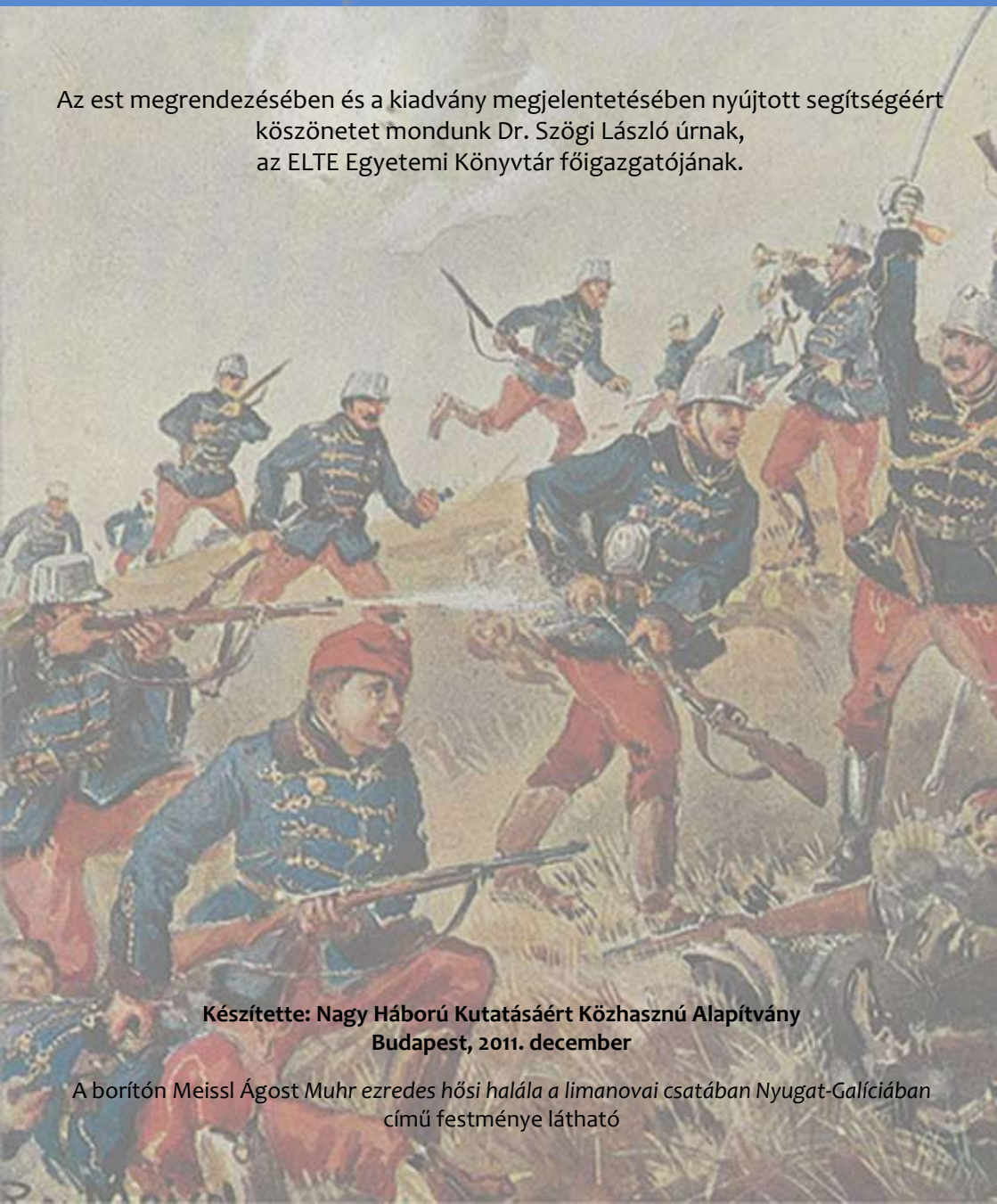

450 ÉVES AZ
EGYETEMI
KÖNYVTÁR
1561–2011

Az est megrendezésében és a kiadvány megjelentetésében nyújtott segítségéért köszönetet mondunk Dr. Szögi László úrnak, az ELTE Egyetemi Könyvtár főigazgatójának.

Készítette: Nagy Háború Kutatásáért Közhasznú Alapítvány
Budapest, 2011. december

A borítón Meissl Ágost Muhr ezredes hősi halála a limanovai csatában Nyugat-Galíciában című festménye látható